

Femei deosebite în scripturile evreiești - Soția lui Aba Hilkiya הלְקִיָּא אֲבָא [anul 5784]

Ca la multe femei deosebite din Tanach și Talmud, noi nu știm numele soției înțeleptului Aba Hilkiya. Acesta a trăit spre sfârșitul celui de al doilea Templu, în sec. 1 e.n. El era nepotul marelui înțelept Honi Hameaghel (înconjurătorul, încercuitorul) care era faimos pentru că se ruga pentru ploi, iar ele veneau în urma rugăciunilor sale. La fel și nepotul său, Aba Hilkiya avea această calitate de a se ruga cu succes pentru ploaie. Povestea acestuia noi o învățăm din Talmud tractatul Taanit 23:a.

Odată, era mare nevoie de ploi, iar înțelepții au trimis doi dintre ei să-l roage pe Aba Hilkiya să se ducă pe câmp unde el lucra ca muncitor salariat. L-au găsit când el prășea. Ei l-au salutat dar el nu le-a răspuns. A lucrat până seara, apoi a adunat niște lemne pentru încălzire, le-a pus împreună cu sapa pe un umăr, iar pe umărul celălalt și-a pus mantaua. Tot drumul el mergea desculț, iar când ajungea la apă își pune pantofii. Când ajungea la ghimpi desculț își ridică hainele. Când a ajuns la oraș, soția lui a ieșit ca să-l întâmpine. Ea era machiată și dichisită. Când au ajuns acasă, ea a intrat prima, după ea a intrat el și apoi au intrat înțelepții.

După aceea s-au așezat la masă [el, soția și cei doi băieți]. El a feliat o pâine dar nu i-a servit pe oaspeți cu nimic. I-a dat celui mare o felie, iar celui mic două felii. După aceea i-a spus soției: „Eu știu că înțelepții au venit pentru ploaie. Vin-o cu mine pe acoperiș să ne rugăm pentru milă. Poate Domnul se va îndura și ne va aduce ploaia”. Ei s-au urcat pe acoperiș – el într-un colț, iar ea în altul. Au început să vină nori spre colțul în care ea se afla, iar apoi au acoperit cerul și a plouat.

După ce au coborât a început un dialog între înțelepți (Î) și Aba Hilkiya (A):

- De ce ați venit, înțelepților?
- Î. Ne-au trimis înțelepții la dumneavoastră ca să vă rugați pentru milă de ploaie.
- Domnul să fie binecuvântat că nu a fost nevoie de Aba Hilkiya.
- Î. Noi știm că ploaia a venit datorită dumneavoastră. Însă noi vă rugăm să ne explicați câteva fapte care nu au noimă. Când v-am salutat nici măcar nu ne-ați luat în seamă.
- Sunt un angajat salariat și nu vreau să pierd timp de la muncă [să fur timp de la stăpân].
- Î. De ce ați pus lemnele pe un umăr și mantaua pe celălalt umăr?
- Era o manta împrumutată. Eu am împrumutat-o ca s-o port și în niciun caz să car lemne pe ea.
- Î. Oare care-i explicația că tot drumul ați mers desculț, iar când ați ajuns la apă v-ați încălțat?
- Tot drumul eu văd [unde calc]. În apă nu văd.
- Î. Care-i explicația că atunci când ați ajuns la ghimpi ați ridicat hainele?
- Ca ele să nu cumva să se rupă [piciorul oricum se vindecă dacă calc pe ceva].
- Î. De ce când ați ajuns la oraș soția dumneavoastră a ieșit să vă întâmpine pe când ea era împodobită?
- Ca eu să nu pun ochii pe altă femeie.
- Î. De ce ea a intrat prima, după ea dumneata, iar noi la sfârșit?

- Deoarece nu-mi sunteți cunoscuți, adică nu vă cunosc caracterul.
- Î. De ce când ați pus masa nu ne-ați invitat și pe noi?
- Fiindcă nu aveam destulă mâncare și mi-am zis ca nu cumva să fie nevoie să mă refuzați.
- Î. Care este rațiunea că la copilul cel mare i-ați dat o felie, iar la cel mic două felii?
- Cel mare este tot timpul acasă, pe când cel mic este toată ziua la sinagogă (școală).
- Î. Din ce cauză norii de pe colțul soției dumneavoastră s-au urcat înaintea norilor de pe partea dumneavoastră?
- Pentru că soția stă toată ziua acasă și dă pâine săracilor de care ei se bucură imediat. Eu le dau bani, însă așa plăcerea nu vine instantaneu. În afară de asta, au fost tâlhari în cartierul nostru. Eu m-am rugat Domnului să moară, pe când ea s-a rugat ca ei să se căiască și așa au făcut.

Explicația faptelor lui Aba Hilkiya

Răspunsurile lui Aba Hilkiya la întrebările celor doi înțelepți par câteodată foarte ciudate și contradictorii rațiunii noastre. Vom încerca să le dăm o explicație acceptabilă aici. În primul rând, întrebarea despre separarea lemnului de hainele sale pe doi umeri. În ceea ce răspunde el, trebuie să fim atenți nu la fapta că a împrumutat-o, ci că a împrumutat-o ca s-o poarte (mantaua) și nu ca să țină în ea alte obiecte. La încălțatul în apă este clar că se teme să nu calce în apă pe ceva periculos.

La întrebarea despre ieșirea soției sale împodobită ca să-l întâmpine, el răspunde referindu-se la altceva decât intenția lor. Întrebarea se referă la o problemă de halacha legată de femeie, pe când el răspunde despre el însuși – ca el să nu se uite la altele.

La întrebarea despre ordinea intrării în casă, răspunsul lui pare logic, mai ales pentru zilele acelea. El le răspunde că „nu-mi sunteți cunoscuți”, adică eu nu vă cunosc comportamentul – mai ales față de femei – și de aceea am vrut să o îndepărtez de voi. În felul acesta s-a produs o ordine cu totul neobișnuită pentru acele vremuri: întâi femeia, pe urmă gazda și la urmă oaspeții. Ordinea normală atunci era că el, gazda, trebuie să fie primul. În acest caz, oricum soția și oaspeții se apropiau.

La ultima întrebare despre norii care au venit întâi spre soție, iarăși răspunsul nu s-a referit la o întrebare crucială de halacha, legată de rugăciunea femeilor.

Personajul soției lui Aba Hilkiya în chestiuni de halacha

Este clar că personajul principal al acestei povești este soția lui Aba Hilkiya și nu el. Toate problemele de halacha care apar aici într-un mod tainic se referă la faptele soției și nu ale soțului. Doar noi știm că niciodată înțelepții din Talmud nu vor aduce o poveste din viața cuiva dacă nu are o valoare de halacha și de învățătură. Chiar dacă ea apare în mod discret aici, noi trebuie s-o deslușim.

Ieșirea femeii afară

Prima problemă este ieșirea unei femei pe străzi și mai ales ieșirea ei împodobită și machiată. În midraș Tanhuma ni se spune că înțelepții interzic felul acesta de a ieși cu bijuterii pe ea. Însă Talmudul interzice doar de Șabat acest lucru și nu în timpul săptămânii. Rambam (Spania, Israel sec.12) explică că „femeia trebuie odată sau de două ori pe lună să iasă să-și viziteze tatăl sau să meargă să compătimizească pe cineva din cauza unei nenorociri, dar este indecent ca femeia să iasă să se învâртеască pe străzi. Soțul trebuie s-o împiedice să iasă mai mult de o dată sau două ori pe lună; restul ea trebuie să stea în casă” (Rambam, Hilhot Ișut). Despre bijuterii și machiaj nici nu se amintește. Din contră, în Talmud tractatul Șabat 80:a ni se povestește despre unele femei „perfecte” care erau acoperite din cap până în picioare și lăsau doar un ochi descoperit. Chiar și acest ochi ele îl machiau.

Soția lui Aba Hilkiya nu a respectat regulile și legea, ieșind să-l întâmpine machiată și împodobită. Dacă bărbatul trage cu ochiul, după cum a persistat Aba Hilkiya nu este treaba femeii ca să încerce să-l împiedice păcătuiind prin ieșirea în stradă. Însă este clar că Aba Hilkiya o apără cu toate forțele, poate singurul fapt pozitiv din acest

eveniment.

Mai este o problemă cu ieșirea femeilor în stradă. Înțelepții au atras atenția că aceste reguli nu sunt păstrate de „Femeia de valoare” *Ešet Hail חיל וטא* lui Solomon din Proverbi cap. 31, în care ea se învârtește peste tot: „Ea este asemenea corăbiilor unui negustor, de departe își aduce hrana (versetul 14); „Ea se gândește la un teren și îl cumpără, iar din munca ei plantează o vie” (versetul 16); „Ea face haine de in și le vinde și le dă centuri negustorilor” (versetul 24).

Acceptarea rugăciunii femeilor

A doua problemă este urcarea ei pe acoperiș ca să se roage pentru ploaie împreună cu soțul și riposta Domnului la această rugăciune, norii venind mai întâi spre ea și pe urmă spre soțul ei. Însă rămâne o întrebare crucială, dacă femeile au voie să se roage sau mai exact dacă au și ele obligația de rugăciune. În Mișna scrie: „Femei, sclavi și copii sunt scutiți de Kriat Șma și de Tefilin. Însă ei au obligația de rugăciune, mezuză și Birkat Hamazon (binecuvântarea mâncării)” (Mișna tractatul Brachot 3:3). De aici reiese că obligația rugăciunii se aplică și la femei. Problema este măsura obligației: oare ele sunt obligate să se roage „Șmone esre” de trei ori pe zi sau este de ajuns o singură dată? Din Mișna reiese că ele sunt obligate exact ca bărbații, la fel și din Talmud.

Există cu toate acestea o dispută uriașă între doi mari înțelepți care au stabilit și halacha: Rambam, care susține că rugăciunea este una din mișvoturile din Tora (*deoraita דאורייתא*) care este obligată odată pe zi. El susține că rugăciunea este una din cele 248 de mișvot *ase עשה*. În acest caz obligativitatea femeilor este parțială. Ramban însă spune că rugăciunea nu este o lege din Tora, ci un decret dat de *sofrim (derabanan דרבנן)*, înțelepții care s-au întors din Babilon împreună cu Ezra și nu este deloc obligatorie. În cazul acesta femeile sunt egale cu bărbații.

Din cauză că rugăciunea aparține la „mișvoturi care depind de timp” (nu la orice oră poți să te rogi) se pune întrebarea de ce femeile sunt obligate să se roage, deoarece ele nu sunt obligate la celelalte mișvoturi care depind de timp. După concluzia lui Rambam, rugăciunea este o chestiune din suflet și cu suflet și nu ceva care depinde de timp. Este vorba despre o obligativitate fundamentală legată de poziția omului față de Dumnezeu. Este știut că una din țelurile rugăciunii, încă din zilele când era în formă de jertfe la Templu, este să-l apropie pe om de Dumnezeu.

În Talmud găsim mai multe exemple de rugăciuni ale femeilor. Printre cele mai remarcabile este rugăciunea lui Lea când ea mulțumește Domnului. Ea se confesează Domnului, care este considerată tot o rugăciune (Geneza 30:16, 18).

O altă rugăciune nu mai puțin renumită este cea a Hanei/Ana, mama lui Samuel (1Samuel 2:1-10). În Talmud scrie că toate regulile unei rugăciuni sunt îndeplinite în această rugăciune: 1. Ea trebuie să-și fixeze inima spre Domnul; 2. Trebuie să-și miște buzele; 3. Vocea nu este voie să se audă. La rugăciunea Hanei se îndeplinesc toate aceste reguli.

Al treilea exemplu remarcabil este soția lui Aba Hilkiya, la care Domnul îi răspunde prima înaintea soțului ei, deoarece El agreează mai mult rugăciunea ei. Și Aba Hilkiya știe acest lucru și de aceea el nu se roagă pentru ploaie fără ea. Explicația lui cu săracii sunt o dovadă al acceptării acestei rugăciuni de Domnul.

Integritatea cuplului în căsnicie

În toată această poveste, noi vedem o pereche care duce o viață exemplară cu relații excelente între ei, care este probabil cea mai importantă faptă din toate - o relație conjugală perfectă. De-a lungul întregii povești, relațiile lor reciproce sunt exemplare, după cum este anticipat de la o pereche căsătorită. Ea iese să-și întâmpine soțul pusă la patru ace când el se întoarce de la muncă. Ea nu comentează deschiderea casei în fața unor străini, nici felul în care împarte Aba Hilkiya mâncarea între cei doi frați și lăsarea oaspeților nemâncați. Ea se urcă cu el pe acoperiș fără comentarii ca să se roage împreună, iar când vine norul întâi la ea, nu se laudă cu acest lucru.

Pe de altă parte, Aba Hilkiya nu îi găsește niciun cusur în comportamentul ei, chiar și când el este contrar halacha-ei. Este o pereche exemplară, așa cum dorește virtutea unei perechi și fidelitatea lor conjugală. O căsnicie fericită între un bărbat și o femeie este temelia unui trai corect și fericit. Sărăcia lor nu afectează absolut deloc această

idilă perfectă.

În concluzie, noi o vedem pe soția lui Aba Hilkiya ca o femeie puternică, modernă într-un fel pentru epoca ei, pe care soțul ei o admiră. Ca rezultat al acestei situații, ea devine un model care a întărit halachaua fără surle și trâmbițe, iar în unele cazuri a deschis încă o poartă pentru noi discuții și controverse.